

JAARVERSLAG OVER HET 55e VERENIGINGSJAAR 2023
van de
GESCHIEDKUNDIGE KRING VAN STAD EN LAND VAN BERGEN OP ZOOM

Vereniging

Op 16 november 1967 namen enkele inwoners van Bergen op Zoom het initiatief tot het oprichten van de vereniging "Geschiedkundige Kring van Stad en Land van Bergen op Zoom".

De oprichting vond plaats op 1 januari 1968, waarna de notariële akte is verleden door Notaris P.C. Molenaar te Bergen op Zoom. Koninklijke goedkeuring van de statuten verkreeg de vereniging op 15 maart 1971.

De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 7 maart 2022, verleden door Notaris C. de Maat te Halsteren. Onder nummer 40280920 staat de Kring ingeschreven in het register van de Kamer van Koophandel te Breda.

Bestuur

De samenstelling van het bestuur op 1 januari 2023:

Voorzitter: de heer Koert Damveld
Secretaris: mevrouw Janine de Kok
Penningmeester: de heer Frans van den Berg
Leden: mevrouw Flores Remijn, de heer Klaas Plompen, de heer Laurijs Weyts,
de heer Wally Sep, mevrouw Elvira Adriaansen
Hoofd SvG: de heer Martijn van Schaik

Op de ALV van 19 april 2023 hebben de aanwezige leden ingestemd met de volgende bestuurssamenstelling:

Voorzitter: de heer Gerard Franken
Secretaris: mevrouw Janine de Kok
Penningmeester: de heer Frans van den Berg
Leden: de heer Klaas Plompen, de heer Laurijs Weyts, mevrouw Elvira Adriaansen, de
heer Wally Sep en mevrouw Sanneke van den Boom
Hoofd SvG: de heer Martijn van Schaik

Alle bestuursleden zijn vrijwilligers en ontvangen geen enkele vergoeding voor hun werkzaamheden binnen de Geschiedkundige Kring van Stad en Land van Bergen op Zoom.

Bestuurswissel in het lopende jaar 2023.

Zoals u in *Waterschans* 4 heeft kunnen lezen heeft Frans van den Berg in het najaar aangegeven zijn functie als penningmeester te willen neerleggen. Om zijn taken over te nemen heeft Leon de Kok zich gemeld als aspirant-penningmeester en hij ondersteunt sindsdien het dagelijks bestuur naast voorzitter Gerard Franken, secretaris Janine de Kok en waarnemend penningmeester Wally Sep. Leon de Kok is hiermee de door het bestuur voorgestelde kandidaat voor de vacature die met Frans' vertrek is ontstaan. Op de plaatsing van de vacature in *Waterschans* zijn geen andere kandidaten naar voren gekomen. We zullen Frans gaan missen! Zijn betrokkenheid, accuratesse en enthousiasme zullen ons bijblijven. Frans heeft de afgelopen vier jaar naast het penningmeesterschap, heel veel tijd gestoken in onder meer de ledenadministratie en de verspreiding van *Waterschans*. Gelukkig blijft Frans zich inzetten voor de Geschiedkundige Kring binnen de werkgroep Jeugd. En zijn vrouw Marijke blijft ons ondersteunen in de financiële administratie.

Leden

Ontwikkeling

Het aantal leden is in 2023 met 27 toegenomen.

	2021	2022	2023
Begin jaar	1185	1186	1216
Nieuw	44	85	88
Opgezegd	43	55	61
Eind	1186	1216	1243
Toename	1	30	27

Van deze lidmaatschappen zijn er:

38 gratis; 27 organisaties op het gebied van geschiedenis, 5 media organisaties, 3 bibliotheken en 3 overige.

5 kroonleden

Er zijn 15 cadeaulidmaatschappen geregistreerd in 2023. Daarnaast hebben we er nog 11 binnen gekregen in 2023 die moesten ingaan op 1-1-2024.

Bestuursvergaderingen

De Algemene Ledenvergadering werd gehouden op woensdag 19 april 2023 in het Groot Arsenal te Bergen op Zoom.

In het jaar 2023 werden 9 bestuursvergaderingen gehouden.

Algemene Ledenvergadering ALV

Deze ALV heeft een behoorlijke opkomst van de leden; 53 aanwezige leden (inclusief bestuur) tekenden de presentielijst. Voor het eerst waren we te gast bij het Groot Arsenal, en na de pauze hield Irene van Kemenade een interessante lezing over de rijke militaire historie van dit monumentaal gebouw.

Hofzaallezingen HZL

Tijdens de ALV van vorig jaar vertelden we dat we waren gestart met de voorbereidingen voor een herstart van de Hofzaallezingen na Corona, geïnspireerd op de rondtrekkende tentoonstelling "Hete Vuren".

Deze reeks van 3 lezingen in 2023 bestond uit een lezing van Joep Hoeks over "de menselijke vuurbeheersing". Joep nam ons mee in de historie dat mensachtigen al sinds een jaar of 350.000 enige beheersing over vuur hebben, maar vooral wat een vlucht dit heeft genomen sinds de industriële revolutie en wat dit voor onze energie transitie betekent en wat dit tot nu toe heeft opgeleverd voor de toename van de wereldbevolking sinds het ontstaan van de mensheid.

De tweede lezing werd gehouden door Kees Slager over zijn boek "Verjaagd door vuur en water". Kees vertelde over zijn onderzoek naar hoe de Zeeuwse bevolking ten tijde van de tweede wereldoorlog van hot naar her werd verdreven. Soms omdat hun dorpen en eilanden onder water werden gezet, en soms omdat ze halsoverkop moesten vluchten voor bombardementen en beschietingen. In zijn boek wordt de oorlog niet beschreven vanuit militair perspectief, maar zijn het uitsluitend burgers die vertellen hoe zij de oorlog beleefden.

De derde avond was een combinatie van een lezing door Robert Guinée over de brand in de Gertrudiskerk, onze Peperbus, in 1972. Na de pauze interviewde Henk Boot oud-burgemeester Pieter Zevenbergen over de wederopbouw van de kerk en de ruil met de Maagdkerk en diens theaterbestemming. Het aanwezige publiek genoot geanimeerd van dit interview.

Fototentoonstelling in de Gertrudiskerk “Hete Vuren”

Naast de paralleltentoonstelling van Arsis in de Gertrudiskerk exposeerde de Kring ook in de kerk met grote fotodoeken van de brand in de Gertrudiskerk, mede mogelijk gemaakt door de Mastboom-Brosens stichting. De grote foto's in frame hebben een maand of 5 in de kerk gestaan.

Geschiedenisquiz

Vanaf de eerste quiz in 2005 verzorgde Marijke Evers het begerenswaardig blijvend aandenken voor de leden van het winnende team. Begin 2023 gaf Marijke aan dit helaas niet meer te kunnen blijven verzorgen. We moesten snel op zoek naar een alternatief, wat we vonden bij Mirjam Drent van *Hotelzeezicht Creatief Collectief*. De tijd was zeer kort, maar zij wist ons te verrassen met een blijvend aandenken dat goed in de smaak bleek te vallen.

Na noodgedwongen afwezigheid van steunpilaar Frank Wierckx bij de quizzen van 2021 en 2022, heeft hij zich in augustus 2022 definitief moeten afmelden bij de start van de cyclus voor de quiz van 2023.

Tezelfdertijd bleek dat ook Johan van Geel zich helaas genoodzaakt zag om terug te treden. Na een oproep in *De Waterschans* meldden de leden Ad van Loon en Sjef de Wit zich aan om de vacatures in te vullen. Zij konden medio januari gelijk aanschuiven bij de voorbereidingen en meedraaien bij de quiz in april 2023.

Met de quiz van 2022 zijn we bewust gestart met de opzet om de moeilijkheidsgraad van de vragen in opvolgende rondes wat te vergroten, om te voorkomen dat er zich te snel een kopgroep zou aftekenen. Na de quiz bleek deze formule een goede geweest te zijn. Echter, in 2023 bleken wij quizmakers in deze aanpak doorgeslagen te zijn wat tot te moeilijke vragen en tot ontevreden deelnemers geleid heeft. Met dat in het achterhoofd hebben wij het maken van de vragen voor de quiz van 2024 anders aangepakt. Wat betreft de locatie zijn we nog aan het nadenken over een alternatief voor de Stoelemat.

Excursiegroep

In 2023 hebben we 4 activiteiten georganiseerd.

In januari hebben we een bezoek gebracht aan het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen. Dit museum, wat gedurende ruim 10 jaar gesloten was in verband met een verbouwing, is op 24 september 2022 weer voor het publiek opengesteld. Met 50 mensen hebben we genoten van de vele kunstwerken en van de verhalen van de gidsen.

Op 18 maart zijn we met een volle bus naar het Singer Museum in Laren gegaan. Hier hebben we het werk van de Nederlandse kunstschilder Kees van Dongen bekeken. Kees van Dongen is bekend van de grote ogen van zijn modellen, waardoor het werk zeer spreekt. Voorgaand aan het museumbezoek hebben we een uitgebreide lezing over het leven en werk van Kees van Dongen gekregen. Ook hebben we van de andere objecten in het museum genoten en gewandeld in de prachtige tuin vol kunst, want het weer werkte mee.

In 2 sessies heeft Joost de Bont (voormalig medewerker van Vrederust) ons op 14 en 21 juli de geschiedenis verteld van Vrederust en ons rondgeleid over het terrein en in het karakteristieke hoofdgebouw. Na de lunch heeft hij ons rondgeleid over het kerkhof van Vrederust en daarbij de nodige anekdotes verteld.

Op 28 september zijn we met een volle bus naar de Belgische stad Doornik geweest. Dit was de jaarexcursie. Deze stad met een kathedraal, die op de Unescolijst staat, was het bezoek meer dan waard. Eerst brachten we een bezoek aan het museum, wat door Victor Horta was gebouwd en waarin werken te zien waren van bekend schilders. Er waren 3 gidsen die ons daar rondleidden. Na de uitgebreide warme lunch zijn we met een toeristentreintje de stad door gereden en daarna kon een rondleiding om en in de eerder genoemde Onze Lieve Vrouwe kathedraal niet uitblijven. Tot slot een lekker wijntje of Belgisch biertje op het terras om het af te sluiten.

Dit waren de activiteiten voor 2023. In 2024 hopen we net zulke interessante reizen te plannen.

Stadsexkursie

Op 1 april 2023 was er de jaarlijks terugkerende stadsexkursie. Deze keer konden we terecht bij de familie De Dooij in het enige, nog bestaande, pand van het Rogier Nerinx Richter-complex. In drie sessies van elk zo'n anderhalf uur, werden de aangemelde gasten warm welkom geheten door de familie. Vooraf werd een uitgebreide uitleg gegeven over het ontstaan, groei en uiteindelijk sluiting van het bedrijf. Allerlei interessante wetenswaardigheden, binnen én buiten, werden op een duidelijke en onderhoudende manier aangeboden. Ook de koffie en thee, mét koekje, ontbraken niet! Na de pauze kregen we een rondleiding door het pand, waardoor we een mooi beeld kregen van de toekomstige woning/bedrijfsgebouwen.

Na afloop waren alle deelnemers heel erg enthousiast over het aangeboden verhaal. We willen familie De Dooij nogmaals bedanken voor het openstellen van hun bouwproject.

Vrijwilligersbijeenkomst

De vrijwilligersbijeenkomst vond plaats op zaterdag 28 oktober. We startten de dag met een kopje koffie/thee bij "Onder de Toren" in Oud Gastel. Daarna wandelden we naar het Mastboomhuis, een unieke plaats waar de tijd is blijven stilstaan. Na het overlijden van Henri Mastboom, de laatste telg, is het hele huis geconserveerd. Dat conserveren is ook nog een verhaal apart, het hele huis is daartoe gestript geweest en alles uit het huis heeft een behandeling ondergaan in Engeland. Zelfs de scheuren in het behang zijn zorgvuldig behouden. We werden er rondgeleid door een aantal enthousiaste vrijwilligers. Na dit indrukwekkende bezoek wandelden we weer terug naar hetzelfde etablissement voor een lunch. Het was een geslaagde dag.

Redactie Waterschans

De Waterschans is in 2023 ook weer vier keer uitgekomen en was voor niet-leden te koop in de plaatselijke boekhandel. Het afgelopen jaar is gewerkt aan de doorontwikkeling van de Waterschans en verdere verbinding met de website. Voor Waterschans 3 van het lopend jaar is nu de planning een speciale uitgave te maken in samenwerking met collega heemkunde kringen over de bevrijding, dit jaar 80 jaar geleden.

Werkgroep Boeken

De werkgroep houdt zich nog altijd bezig met het ontwikkelen van een boek over verloren landgoederen. De research voor dit boek vraagt nog extra tijd en daarom is de publicatie uitgesteld naar najaar 2025 zoals ook uitgelegd in de column van de voorzitter in Waterschans 3. De planning loopt nu wel op schema. Er bestaat een plan om wel in het lopend jaar nog een boek uit te geven over het Karmelietessenklooster, maar daarover kunnen we u pas meer vertellen in het jaarverslag van volgend jaar.

Werkgroep School voor Geschiedenis

De organisatie van de school is in handen van de Werkgroep School voor Geschiedenis onder leiding van Martijn van Schaik. In 2023 bestond de werkgroep uit: Martijn van Schaik, Tom Goosen, Eef Oosters, Flores Remijn, Kees Withagen en Onno Bakker. Naast de werkgroepsleden helpen René Hagenaars, Fredo Leclou en Elvira Adriaansen mee om de cursusavonden in goede banen te leiden. Dit jaar heeft de werkgroep afscheid genomen van Ria Weyts en Els Brands. Wij hebben hen dan ook gepast bedankt voor hun inzet afgelopen jaren. In de loop van het verenigingsjaar 2023 is er een nieuwe manier van inschrijven voor de School geïmplementeerd via de website (webshop). Daardoor is er een preciezer, transparanter en vooral veiliger beeld van het aantal inschrijvingen en betalingen. Leerjaar 1: 40 cursisten ingeschreven. Leerjaar 2: 32 cursisten ingeschreven.

In totaal hebben 6 modules doorgang gevonden. 2 modules konden helaas geen doorgang vinden vanwege te weinig inschrijvingen. In totaal hebben in 2023 151 cursisten deelgenomen aan de School voor Geschiedenis. De inschrijvingen voor zowel de modules als leerjaren zijn in 2023 geheel digitaal gegaan. En we zijn tevreden over hoe we op zeer korte termijn dit proces hebben weten te digitaliseren en automatiseren. We hebben zo een systematischere deelbare werkwijze gevonden, waarbij we

voortdurend overzicht en inzicht hebben in het aantal deelnemers dat we ook makkelijk kunnen delen op een veilige manier. Ook de communicatie met de cursisten is zo verbeterd. We hebben het aanmelden op de avonden zelf ook weer analoog gemaakt met stempelkaarten, waardoor de frustratie met de QR-codes weggenomen is. Een volgende stap voor verbeteringen met betrekking tot administratie en registratie zou het invoeren van één veilig systeem van contacten en communicatie, zodat de foutjes die dit jaar nog gemaakt zijn daarin verder verminderd worden.

In schooljaar 23/24 is ook gestart met een herijking van het lesprogramma en aanbod van de modules gestart. Dat zijn in het eerste deel van verenigingsjaar 2024 leiden tot een lichte aanpassing van het programma.

Websiteredactie

Als Geschiedkundige Kring hebben we een overeenkomst met Fastware gesloten voor de ondersteuning en het hosten van onze website. Verbeteringen zijn doorgevoerd achter de schermen in het digitaal inschrijven voor de school, de webwinkel voor de modules en de boeken. Verdere verbetering en integratie met de boekhouding en administratie is een lopend punt van aandacht.

Werkgroep Jeugd

De Werkgroep Jeugd heeft tot doel om de jeugd te bereiken. In 2022 is hiertoe aan elke basisschool een 'Oude Kist...' beschikbaar gesteld. Deze bevat de *Canon van Bergen op Zoom* en dertig exemplaren van de *Jeugdcanon van Bergen op Zoom*, maar ook diverse historische voorwerpen, zoals munten uit het guldentijdperk, middeleeuwse scherven en foto's en kaarten uit het verleden van onze stad.

Voorjaar 2023 is deze kist aangevuld met de grondstoffen Wouw en Meekrap, die in het verleden gebruikt werden als kleurstoffen voor verf. De scholen ontvingen deze verfstoffen uit handen van de werkgroep leden, die zich speciaal voor deze gelegenheid als schilders voordeden. En natuurlijk ook de benodigde uitleg over historische kleurstoffen aan de kinderen meegaven.

Vanwege de herdenking van de bevrijding van Bergen op Zoom is de 'Oude Kist...' weer aangevuld met een historisch voorwerp, dit keer een codex. Om deze koker te openen dient een code van 6 cijfers gevonden te worden, een uitdagende puzzel voor de kinderen. In de geschiedenis, maar zeker gedurende de Tweede Wereldoorlog, werden vaak geheime berichten verzonden. De kinderen zijn door deze codex aan het denken gezet hoe men dit in het verleden gedaan zou hebben, maar ook hoe vandaag de dag geheimen uitgewisseld kunnen worden. De leden van de Werkgroep Jeugd deden zich ter gelegenheid van het verspreiden van deze codex voor als medewerkers van beveiligingsbedrijf 'de Kode van de Kring'. In zwart kostuum, compleet met donkere zonnebril en een mysterieus koffertje, heeft de werkgroep alle scholen weer bezocht en daar de *Jeugdcanon* en de Bergse tijdlijnposter onder de aandacht gebracht bij zowel de kinderen als de leerkrachten.

Om de kinderen te helpen bij het openen van de codex, heeft de Werkgroep een tweetal filmpjes in de Gevangenpoort opgenomen. Deze filmpjes met tips en geheime codes zijn naar de scholen verzonden en zijn ook raadpleegbaar via de website van de Geschiedkundige Kring.

Daarnaast heeft de Werkgroep Jeugd een YouTube kanaal aangemaakt, waar deze filmpjes ook op te zien zijn. <http://www.youtube.com/@GSKringBoZJEUGD>

Als beloning voor het openen van de codex hebben alle scholen in februari 2024 een thema Waterschans over de Vastenavond ontvangen. In 2023 heeft de Werkgroep Jeugd zo tweemaal 28 schoolklassen bezocht, waarmee de werkgroep ruim 1100 kinderen in de bovenbouw van het basisonderwijs heeft bereikt met lokale geschiedenis.

Ook zijn in 2023 de voorbereidingen gestart voor de ontwikkeling van een website over de *Jeugdcanon*. Deze website zal najaar 2024 'in de lucht gaan'. Leidraad op de *Jeugdcanon* website zijn de landelijke Canontijdvakken, zoals deze ook gebruikt worden in het basisonderwijs en in de *Canon en Jeugdcanon van Bergen op Zoom*. Op deze *Jeugdcanon* website wordt historische informatie over Bergse locaties en gebeurtenissen geplaatst, speciaal geschreven voor kinderen in de bovenbouw van het basisonderwijs. Zij kunnen op deze site op een laagdrempelige wijze onderzoek doen en meer te weten komen over de lokale

geschiedenis en deze informatie gebruiken voor bijvoorbeeld spreekbeurten of werkstukken. Naast informatief, dient - zeker voor de doelgroep kinderen - geschiedenis ook aantrekkelijk te zijn en te gaan leven. Daarom kunnen zij straks ook leuke opdrachten, puzzels en spelletjes op de website vinden. Voor leerkrachten komen op deze website lessuggesties en lesopdrachten, die te gebruiken zijn in het basisonderwijs als lokale aanvulling op de geschiedenismethode of vakoverstijgend ingezet kunnen worden.

De Werkgroep Jeugd is het afgelopen jaar gestart met de gewenste functies van deze Jeugdwebsite in kaart te brengen. Hiervoor is een bijeenkomst georganiseerd met vertegenwoordigers uit het onderwijs en met enkele kinderen om meer inzicht in hun behoeftes te krijgen.

Naast het creëren van een basisontwerp en functionaliteiten, heeft de werkgroep zich ook beziggehouden met het maken van teksten, lessuggesties en opdrachten om de Jeugdcanonwebsite van inhoud te voorzien.

Werkgroep Industrieel Erfgoed

Behoudens nog altijd de aanwezigheid van een geormerkt kapitaal met een bestemming van dit onderwerp is er in 2023 geen activiteit geweest.

Overleg Cultuur Historische Organisaties Bergen op Zoom

Weer een aantal malen is CHO 2.0 bijeen geweest in 2023 waarbij steeds ook een vertegenwoordiger van de Kring bij was, meestal in de persoon van Elvira Adriaansen maar ook voorzitter Gerard Franken is een paar maal aangesloten. Besproken onderwerpen onder andere de gevolgen voor erfgoed van de nieuwe omgevingswet, zorgen over de continuïteit bij de gemeente ten aanzien van erfgoed en cultuur.

Stichting Vestingwerken West Brabant

Bij een aantal vergaderingen van de Stichting Vestingwerken zijn we aanwezig geweest, al ging de laatste van 2023 niet door. OP deze bijeenkomsten is vooral bijpraten over de stand van zaken rondom de Vestingwerken steeds onderwerp van gesprek.

Communicatie en publiciteit

De externe communicatie en PR krijgt steeds meer handen en voeten door de inbreng van bestuurslid Sanneke van den Boom die hiervoor een aantal documenten heeft gebundeld om tot een goed werkbaar content kalender te komen.

Tot slot

De Geschiedkundige Kring van Stad en Land van Bergen op Zoom kijkt terug op een jaar vol diversiteit aan activiteiten, mogelijk gemaakt door inzet van een mooie groep vrijwilligers.

Het bestuur dankt iedereen van harte voor zijn of haar bijdrage om dit alles mogelijk te maken!

Bergen op Zoom, maart 2024

Janine de Kok, secretaris,